

Det tröga samhället

Nationalekonomiska institutionen vid Lunds universitet har expanderat snabbt under senare år. Eftersom institutionens lokaler har blivit för trånga har en grupp forskare placerats i en våning i ett före detta studenthus. Huset ägs av ett studentkooperativt företag, Akademiska föreningen, som förvaltar huvuddelen av Lunds studentbostäder. De ekonomer som flyttade till de nya lokalerna var nöjda med sin nya arbetsmiljö. Till varje studentrum fanns nämligen ett rejält tilltaget våtutrymme med tvättställ, dusch och toalett. Städningen av rummen, inklusive våtutrymmet, svarade Akademiska föreningen för.

För en tid sedan begärde städfacket vid universitetet med stöd av lagen att universitetets anställda städare skulle svara för städningen av de nya lokalerna. Så blev också fallet. Det avtal som fanns mellan universitetet och Städarna var emellertid så konstruerat att vid städning av "kontor" skall det finnas ett tvättställ och en toalett för ett visst antal kontorsrum. Kostnaderna för att städa med det befintliga arrangemanget visade sig så höga att de blev helt prohibitiva. Då framfördes tanken att Städarna skulle anställas av Nationalekonomiska institutionen och inte av universitetet. Institutionen skulle i så fall kunna skriva ett avtal som var bättre anpassat efter de lokala förhållandena. Detta visade sig vara en orealistisk utväg eftersom städfacket skulle motsätta sig en uppsplittring på olika arbetsgivare, som skulle reducera fackets möjligheter att organisera sina medlemmar. Tanken att forskarna i de nya lokalerna själva skulle städa sina våtutrymmen – vilken kan tyckas vara radikal och jämlik – skulle också möta fackets motstånd.

Lösningen blev att tvättställena och toalettstolarna monterades ned och fraktades bort för lagring. Ett tiotal forskare delar nu på det enda våtutrymme, som lämnades intakt. Detta är en klar välfärdslust för dem, särskilt för den ekonom vars våtutrymme nu blivit kol-

lektiviserat. Duscharna fick emellertid vara kvar. Det finns nämligen ingen klausul i städavtalet som anger hur många duschar som får finnas per kontor.

Det borde vara lämpligare – i alla fall i samhällsekonomiskt perspektiv – att ändra på ett avtal eller skriva ett nytt avtal än att använda resurser för att ändra bostadsstandarden. Nu representerar ju detta drama på en studentkorridor i och för sig inte någon katastrof på det samhällsekonomiska planet. Några forskares välfärd behöver inte väga särskilt tungt när det finns så många andra grupper som har det sämre ställt. Städacket är för övrigt knappast en värre monopolist än läkarna eller piloterna vid SAS.

Men händelserna utgör ett symptom på en allvarig utveckling i den svenska ekonomin under 1970-talet. Genom batteriet med ändrad lagstiftning och nya regler framför allt på arbetsmarknaden har man – medvetet eller omedvetet – skapat en rad trögheter och monopolelement, som kraftigt reducerat elasticiteten i samhällsekonomin. Det har blivit svårare, kostsammare och mer tidskrävande att anpassa sig till ändrade förhållanden.

Många av de nya eller förstärkta tröghetsmomenten är resultatet av åtgärder som motiveras med argument för "trygghet" – trygghet för fackföreningar och löntagare. "Trygghet" har då kommit att ställas i motsats till anpassningsförmåga. På kort sikt finns det många gånger ett sådant förhållande men på lång sikt gäller snarast det omvända. Det tröga och trygga samhället förvandlas på sikt till den långsamt växande eller stagnerande ekonomin. Denna utveckling blir mer markant ju snabbare den internationella ekonomin växer och utvecklas. Ett hopp för oss kan vara att vår omvärld och våra konkurrenter också väljer att införa motsvarigheter till våra svenska institutionella regler och blir lika tröga som vi.

Det tröga samhället är resultatet av

den incitamentsstruktur med höga transaktionskostnader som våra politiker och lagstiftare konstruerat. Uppkommer det en allmän medvetenhet om tröghetens orsaker och kostnader skapas också en grund för åtgärder som leder till ökad flexibilitet. Problemet att skapa en inci-

tamentsstruktur som ger upphov till en större elasticitet och anpassningsförmåga i kombination med "trygghet" blir med stor sannolikhet en angelägen uppgift för svenska ekonomer och politiker under 1980-talet.

Lars Jonung